Česko-americké vyšší učiliště.

(Dokončení.)

Přípis p. K. Jonáše přijat s vzdáním do protokolu. Dílo tohoto přípisu prof. Klácela, pojednávající o rozšiřování práce a učení. Navrhuje 3 oddělení, se 7 profesory a sice 1. pro lidské, přírodopis, mineralogii, psané, chemickou, o lidi atd. učení na zpamět. 2. přírodovědu a lidu stů. 3. historie všech věcí, geografie. 4. politické, matematiku, geometrie, astronomie atd. 5. filosofie, logiku, dobrověda, rhetoriku. 6. Hudbu. 7. Encyklopedie, literatury.

Také tento přípis má býti vzdán do protokolu. K slovu hlásí se p. Ant. Bubík. Je toho náhledu, že zde návrhy jsou trochu vysoko. Myslím, že chce mne lec. angl. školu zřídit vyšších škol anglických, aby mládež naše v ní byla připravena pro svět. K účelnému jsme sotva náš průmysl se rozkvétá. My musíme z dobrýma na strom vystupovat a nikoli za stromu dolů padat. Nechtějme též, dříve II. sjezdem rozhodli nejdříve, kde vlastně má býti škola, jaký jsme vybudit a pak teprve pojednat, jak a kterak v ní vyučovat.

J. M. B. Letovský: Musíme vědět nejdříve, co chceme, potom, jaké asi budou naše síly a pozice kam že s učilištěm. Ona předložené návrhy jsou dobré, však jiná otázka, zdali totiž bude míti každý z nás $250 a zdali budeme do dotaru posílat. Díky do 12 let. Jsou to návrhy vzdání s výsoka. Začněme v malíčkém a věru že nebude nám to vadit, abychom šas od šasu to malíčkost rozšiřovali. Uvažme a prozkoumejme, co zmoci můžeme. Pan Jonáš žádá 5 profesorů a Klácel 7, vedle toho jednoho, jenž by vědět totiž, jako všech těch 7 dohromady, aby v případu onemocnění mohl toho kterého profesora správně zastupovat. Vždyť bychom dle toho mohli mít toho jednoho, který všecko umí. Než Rád bych, aby někdo jiný o té věci se vyjádřil.

L. J. Palda: Jsem toho náhledu rozhodného, abychom v dnešním sjezdu rozmělili si práci a od jednoho jednání přecházeli soustavně k druhému. Navrhuji tedy, abychom se usnesli, co a jaký že ten zamýšlený ústav, to učiliště býti má a zde jenom v rysech nejhlavnějších, nikoliv podrobně. Na to času dosti. Pan Jonáš podal pěkný návrh a prof. Klácel taktéž. Leč my o nich rokovati nemůžeme. My přišli, abychom se usnesli, zdali a jakým způsobem dalo by se zbudovati učiliště, kdež by naše mládež vzdělala se pro širší veřejný život, případně pro universitu americkou i evropskou atd. Jsem přesvědčen, že chceme zařídíti ústav, podobný středním školám v Čechách nebo zdejším "high schools"; aby ústav ten byl připravnou pro vyšší školy; aby na ústavě tom naučily se naše dítky všem příslušným předmětům tak dobře jazykem anglickým, jako českým; aby národnosti české v Americe byly dítky naše prospěšnými. Potřebujeme tady množství lidí, kteří vyznají se v jazyku anglickém a českém v každém oboru. Vždyť máme tak zvané české "vzdělance", kteří sice umí česky dobře, však z anglického thumočit něco nemohou správně — nedostává se jim správných výrazů českých. Díky nadšení českých, které navštěvují výhradně vyšší učiliště anglické, jsou pro nás ztraceny. Ony nemohou svojí vědu sdíleti s námi, ony nemohou nám býti prospěšnými tak, jak by býti měly a jaké od nich žádáme neb žádati jsme oprávněni. Proto až dosud schází nám elementární české školy — vždyť nemáme pro ně uspůsobilé učitele. Proč? Protože si je nevychováváme. Účelem našeho učiliště budiž, abychom v něm odchovali si vedle jiného pro život potřebného též učitelské síly a české učence. Národ, který nemá vzdělanců, nestojí za nic a je každým povrhán. Proto se nesmíme diviti, že nemajíce žádných ústavů vzdělavatelských, jsme považováni za nízké. Bez inteligence není vzdělanosti — tak aspoň soudí svět. Nuže, položme si otázku: má či nemá býti učiliště naše toho druhu? Odpovídám určitě, že ano! A proto je povinností naší zařídíti ho. Jak ho zařídíti uvnitř — to ponechám odborným lidem. Profesoři rozvrhnou si vše sami; napřed ale musíme míti ústav, abychom je do něho mohli povolati a sami sebou se rozumí, že i peníze k tomu. Záleží tedy především na nás, abychom odhlasovali, že chceme míti ústav, když by naše mládež připravovala se pro university a pro život praktický. Mám za to, že Češtvo americké bude nás v podniku takovém podporovati vezme. Příprava ovšem musí býti. Musíť se tam naučiti žáci také českému čtení, psaní a významům, jakým v jazyku anglickém naučili se na školách gramárních. Ústav nebude se moci zařídit ihned celistvě. Bude potřebí postoupných tříd, snad čtyř. Avšak profesoři všichni budou musit býti ale hned pro třídu první. Nám především ale nechť tane na mysli význam zamýšleného učiliště. Spočívát na nás budoucnost české vzdělanosti v Americe a důstojné zastoupení naše uprostřed lidí cizích. Nemůžeme očekávati, že příliv přistěhovalecký budetrvati stále a tu nevyhnutelně potřebí nám, abychom odchovali si dítky, které inteligencí svou důstojně k prospěchu národnosti naší budou prospívati. Čím více odchováme si inteligentních lidí, tím důstojněji budeme zastoupeni v Americe. Jest nám tedy vyššího česko-anglického učiliště velice zapotřebí.—

Aby česko-anglické vyšší učiliště bylo založeno, v tím souhlasí každý z přítomných. K návrhu usneseno jednohlasně, aby učiliště dotyčné neslo název:

Úsn na to další telegram z Clevelandu tohoto znění: "Postavy tělocvičným národovcům a vlast krásnému. Hlavnímu potlesku. Václav Šmajstr." Telegram přijat vděčně i má býti zaneslen v protokol. Po té přikročeno k otázce, jakým že způsobem a jakými prostředky učiliště podobné mohlo by nejvíce prospěti. My chceme, aby učiliště bylo dobré a k tomu je zapotřebí předovším peněz."

Jan Mráz z Riverside: "Nám nut.o vytknouti určité základní rysy zamýšleného učiliště, abychom na základě tom mohli sbírati příspěvky. Potom teprvé určeme místo." — V tímž smyslu mluvil p. Fr. Bednář.

J. J. Mazanec, pravník z Belle Plaine: "Vížte, že málo kdy bude příspívat na učiliště, pokud nebude určité známo, kde vlastně, v kterém místě má býti ono založeno. Jsem proto, abychom určili nejdříve místo."

L. J. Palda: "Nechybím, řeknu-li, že ze všech pánů delegátů zde přítomných není nikdo, jakých výhod poskytnouti může a poskytnouti chce to či ono místo. Naši páni delegáti, vlastně my delegáti, nedali jsme si tu práci zvážiti řečených výhod a jak pozoruji, nejsme nikdo na něco takového připravený. Skoro se domýšlím, že přítomný sjezd má býti vlastně přípravou k sjezdu druhému. Tento sjezd byl ale svolán za tím účelem, abychom zvěděli, kde vlastně učiliště má být. To máme rozhodnouti a páni delegáti mají předložiti dotyčné výhody. Však sotva kdo z pánů delegátů může něco takového předložiti určitě. Vždyť to spočívá v té naší nedbalé české povaze, která nezná žádné kázně, která přilíhlí vše, ale neudělá nic. Příklad: My zde v Cedar Rapids měli schůzi a ustanovili osmičlenný výbor, aby podobných výhod zjistil. Sám mayor zdejší se vyjádřil, že město poskytne pro naše učiliště náležitý pozemek, toho prý je jist; a v případu, že by tak město neučinilo přece, zaručuje se, že tak učiní dojista železniční společnost. I zval výbor, aby dostavil se do schůze městské rady, a tam aby o záležitosti bylo důkladně pojednáno. Však kdo se nedostavil byl náš výbor! A proč se nedostavil? Proto že nemáme my Češi mezi sebou žádné disciplíny, že něčeho odvážiti se však nechceme skutkem, vzdor slibu učiněnému. A tohleto přál bych si říci všem Čechům americkým. "Jestliže to a to neuděláte," řekne se, "my vás dáme do novin!" — Odpověď "Ah, v novinách byli už lepší lidé, nežli my jsme." To námi nehne! Schůzí nám mravní kázeň, disciplina! A dokavád té mezi námi nebude, je s námi zle. A poněvadž nikdo z nás není připraven předložiti výhody toho kterého místa pro naše učiliště, navrhuji, aby bylo odhlasováno, že učiliště má býti zařízeno vůbec ve státu Iowa a na tomto základě aby byly sbírány příspěvky a jakmile tyto příspěvky dostou pí sumy žádoucí, abychom řekli každý ten, který přispěl, má právo zvoliti v dotyčné osadě zástupce do sjezdu příštího, do sjezdu zvláštního, v němž by byl kompetentním rozhodovati, kde že to učiliště v Iowě, v kterém místě má býti založeno. Rodiči ostatní v širé Americe dojista uznají, že takového učiliště možno založiti s úspěchem v státu Iowa jedině a mám za to, že podpory své v tom ohledu nám neodeprou. My v Iowě jsme v středu českého živlu."

K otázkám, kladeným přítomným právníkům, zdali možno na základě podobném dosíci inkorporace, tak aby každý úpis ve prospěch zamýšleného učiliště měl platnost směnky, odpovědělo, že nikoli. Inkorporace nemůže býti udělena jinak, nežli na základě určité vyznačeného místa, určité vyznačených důsadníků, stanov atd. Aby učiliště a spojené s ním podniky měly platnost před zákonem, musí býti určeno místo, kde učiliště zřídit. Jinak sjezd, chceli pracovat na základě práva, musí se odročit do té doby, pokud delegáti nepředloží výhody toho kterého místa, aby místo pro učiliště mohlo býti určeno.

Následkem takového seznání ocitli se delegáti v rozpacích; nikdo nevěděl nic určitého a málem by se byl dodělal sjezd krásného fiaska, kdyby byl v rozhodné chvíli nepovstal L. J. Palda, zvolav: "Za těchto okolností nelze jinak, nežli odvážiti se k činu směšnému. Směšnému prý ještě pleje. Poněvadž tedy nikdo z nás není připraven na to, aby předložil dotyčné výhody pro naše učiliště a poněvadž musíme býti za všechnu obětiti před zákonem a byli zákonem také zřídit zřízeni, navrhuji: Pojednejme a rozhodněme dle nejlepšího svého svědomí a vědomí, kde, v kterém místě má býti to příští naše česko-americké vyšší učiliště." Bouřlivý potlesk v chorovatou a hodinová pochvala delegátů následovaly to slova. Návrh jednohlasně přijat. K slovu hlásí se:

L. J. Palda: Přejí si, aby v chvilích, které budou následovat, přemýšlel každý občanem, za to ale aby stal se každé tím upřímnějším Čechem s národovcem, jemuž vlastně záleží na podniku našem, kteréž by nám Čechům byly nejprospěšnější. Bylo to moje mylného stanoviska od počátku, aby pro příští učiliště zakoupena byla Western College. Však nyní jsem zastání. Western College nemá blízko tak dostatečného spojení, jest nepřístupna v chvíli dešťové. Mimo to nelze tam dáti vzniknouti dílen učebních, takže by musel býti pro ně zvlášť stavěn dům, což by bylo s velkou stratou. Dům, jenž by vyhověl by našim účelům, stál by v Western College nemalých peněz. Mimo to nelze tam dáti vzniknouti dílen učebních, takže by musel býti pro ně zvlášť stavěn dům, což by bylo s velkou stratou. Dům, jenž by vyhověl by našim účelům, stál by v Western College nemalých peněz. Mimo to nelze tam dáti vzniknouti dílen učebních, takže by musel býti pro ně zvlášť stavěn dům, což by bylo s velkou stratou. Dům, jenž by vyhověl by našim účelům, stál by v Western College nemalých peněz.

*